

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ"
для студентів спеціальності
8.03050802 "Банківська справа"
всіх форм навчання

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2016

УДК 336(07.034)

P58

Укладачі: В. Я. Вовк

М. В. Максимова

Затверджено на засіданні кафедри банківської справи.

Протокол № 7 від 24.12.2015 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Робоча програма навчальної дисципліни "Платіжні системи"
P58 для студентів спеціальності 8.03050802 "Банківська справа" всіх
форм навчання [Електронний ресурс] / уклад. В. Я. Вовк, М. В. Мак-
симова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 47 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модуля-
ми й темами. Вміщено плани лекцій, практичних і семінарських занять, мате-
ріали для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні
запитання), критерії оцінювання знань студентів, професійні компетентності,
якими має володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.03050802 "Банківська
справа" всіх форм навчання.

УДК 336(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2016

Вступ

Трансформація економічних відносин підвищила роль і значення платіжної системи під час організації безготівкових розрахунків між суб'єктами господарювання та реалізацією цілей грошово-кредитної політики центрального банку. Це дозволяє розглядати платіжну систему як один із чинників, що забезпечує грошовий обіг і впливає на стабільність фінансової системи держави. У сучасному розумінні платіжною системою є система механізмів, інструментів та процедур, які використовуються під час проведення переказу коштів учасниками платіжної системи, та сукупність відносин, що виникають між ними під час проведення переказу коштів.

Провідну роль платіжної системи у сучасній економіці можна розглядати в декількох аспектах: як необхідний елемент фінансової інфраструктури; як важіль ефективного управління економікою, особливо шляхом втілення монетарної політики; як засіб сприяння економічній ефективності. Порушення функціонування платіжних систем може призвести до тяжких наслідків на фінансових ринках, які вони обслуговують. Результатом неефективної платіжної системи є не лише незручності для користувачів, а й негативний вплив на економіку загалом. Ефективна платіжна система полегшує банкам активне управління ліквідними коштами, зменшує необхідність зберігання надлишкових резервів, що сприяє можливості фінансового програмування, прискорює та посилює вплив на економіку заходів щодо грошово-кредитної політики.

Навчальна дисципліна "Платіжні системи" є варіативною навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього ступеня "магістр" спеціальності 8.03050802 "Банківська справа" усіх форм навчання.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво"	Варіативна (за вибором)	
Модулів – 2	Спеціальність 8.03050802 "Банківська справа"	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	
Загальна кількість годин – 150		Семестр	
		2-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,4; самостійної роботи студента – 6,5	Освітній ступінь: магістр	16 год	20 год
		Практичні, семінарські	
		24 год	20 год
		Самостійна робота	
		108 год	
		Вид контролю	
		екзамен	
		2 год	

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної й індивідуальної роботи становить:
для усіх форм навчання – 38,9 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни "Платіжні системи" є формування у майбутніх магістрів професійних компетентностей щодо ви-

значення особливостей і правил функціонування міжнародних і національних платіжних систем.

Основними **завданнями** вивчення даної дисципліни є:

вивчення засад функціонування, технологічної інфраструктури та чинних стандартів внутрішньодержавних та міжнародних платіжних систем;

визначення основних учасників платіжних систем та їх функцій;

засвоєння методів та технологічних особливостей реалізації розрахункових операцій у платіжних системах, інституційних й організаційних правил і процедур, що регламентують використання платіжних інструментів і механізмів;

набуття вмінь ідентифікувати основні ризики, що виникають у платіжних системах, аналізувати та прогнозувати їх наслідки, розробляти заходи щодо підвищення рівня безпеки платіжних систем в Україні.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є відносини, що виникають під час здійснення розрахунків між платіжною організацією та учасниками платіжної системи.

Навчальна дисципліна "Платіжні системи" пов'язана з вивченням таких дисциплін, як: "Банківська система", "Фінанси", "Аналіз банківської діяльності", "Центральний банк і грошово-кредитна система".

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

предмет, об'єкт та завдання дисципліни;

концепцію функціонування сучасних платіжних систем;

функції учасників, користувачів (платників, отримувачів) платіжних систем;

критерії класифікації та види платіжних систем, їх зміст; сутність систем розрахунків на валовій та чистій основах;

сутність і види ризиків у платіжних системах, методи управління ними;

технологічну інфраструктуру платіжних систем;

сутність електронних безготівкових розрахунків в Україні;
сутність, принципи організації і правові основи системи електронних платежів (СЕП) НБУ; моделі обслуговування кореспондентського рахунку банку в СЕП; основні принципи бухгалтерської моделі СЕП;
сутність та механізми розрахунків у платіжних системах США, Великобританії та Швейцарії;
організацію роботи товариства міжнародних міжбанківських фінансових телекомунікацій SWIFT;
сутність системи автоматизованих розрахунків TARGET;
принципи організації розрахунків у національній платіжній системі Простір;
основні поняття безпеки платіжних систем і системи захисту інформації в платіжних системах;
напрями підвищення ефективності функціонування платіжних систем України;

вміти:

супроводжувати платіжну систему країни, проводити аналіз стану та оцінку її ефективності;
застосувати платіжні інструменти;
формувати платіжні документи за міжнародними стандартами, проводити розрахунки по системі SWIFT;
забезпечувати захист інформації для дотримання необхідного рівня безпеки платіжної системи;
розробляти заходи щодо мінімізації ризиків, що виникають у платіжних системах, використовуючи особливості роботи СЕП НБУ;
оформляти угоди стосовно проведення міжбанківських розрахунків, приймати платіжні документи від клієнтів, отримувати бухгалтерські форми системи електронних платежів;
заповнювати електронні платіжні документи на рівні банків за допомогою системи "Операційний день банку";
визначати грошову позицію на кінець операційного дня банку.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами **професійними компетентностями**, що наведені в табл. 2.1.

**Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення
навчальної дисципліни**

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
ДФПС* 1	Здійснювати дослідження та розробляти рекомендації щодо удосконалення функціонування платіжної системи	Вміти аналізувати принципи організації внутрішньодержавних та міжнародних платіжних систем
		Вміти проводити оцінку рівня ризиків у платіжних системах та розробляти методи управління ними
		Вміти досліджувати технологічну інфраструктуру платіжної системи
		Вміти проводити аналіз стану безпеки платіжних систем
ДФПС 2	Здійснювати дослідження зарубіжного досвіду організації платіжних систем та розробляти рекомендації щодо удосконалення електронних розрахунків в Україні	Проводити порівняльний аналіз внутрішньодержавних та міжнародних платіжних систем
		Вміти визначати специфіку організації системи електронних платежів НБУ
		Вміти досліджувати, виявляти переваги та недоліки системи масових електронних платежів та розробляти заходи щодо їх розбудови в Україні

**Примітка.* Дослідження функціонування платіжних систем.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. А.1 додатка А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи функціонування платіжної системи

Тема 1. Загальна концепція платіжної системи

1.1. Базові принципи функціонування платіжних систем.

Зміст розроблених у Базелі принципів для системно важливих платіжних систем та обов'язків Центральних банків щодо їх застосування.

Необхідні елементи функціонування платіжної системи. Види електронних платіжних засобів.

1.2. Види платіжних систем.

Основні поняття платіжної системи. Загальна схема класифікації платіжних систем. Розвиток внутрішньобанківської платіжної системи. Призначення систем масових електронних платежів. Переваги та недоліки пакетного та інтерактивного механізмів обробки платежів. Моделі та основні характеристики систем переказу великих сум платежів.

Тема 2. Суб'єкти переказу коштів

2.1. Користувачі платіжної системи.

Порядок розрахунків між юридичними та фізичними особами. Види рахунків, що можуть відкриватися банками або іншими установами – учасниками платіжної системи своїм клієнтам. Критерії вибору платіжних інструментів і учасників платіжних систем для здійснення переказу коштів користувачами (платниками, отримувачами).

2.2. Учасники платіжної системи.

Функції учасників платіжної системи залежно від їх ролі у процесі проведення переказу коштів. Функції банків-емітентів карток і банків-еквайрів. Поняття еквайрингу. Порядок емісії електронних платіжних засобів. Функціональні стадії процесу міжбанківського переказу. Особливості емісії мобільних платіжних інструментів і здійснення операцій з їх використанням. Роль у платіжній системі клірингових або розрахункових палат. Агентська та посередницька діяльність (аутсорсинг). Процесингові установи.

Тема 3. Технологічна інфраструктура платіжних систем

3.1. Системи розрахунків на валовій та чистій основах.

Міжбанківські розрахунки та їх організація. Порядок виконання міжбанківського (внутрішньобанківського) переказу. Методи організації розрахунків між банками. Сутність розрахунків за принципом клірингу. Поняття та призначення автоматизованих розрахункових палат. Механізм розрахунку чистої позиції учасника клірингу. Необхідність розробки, основні характеристики експлуатації та сутність систем розрахунків на валовій основі в режимі реального часу. Основні відмінності механізмів розрахунків на валовій і чистій основах.

3.2. Засоби оброблення та передачі інформації в платіжних системах.

Основні етапи оброблення інформації в електронному платіжному циклі. Апаратні засоби програмного забезпечення. Поняття системного та прикладного програмного забезпечення. Засоби передачі даних у платіжних системах.

Тема 4. Безпека платіжних систем

4.1. Ризики в платіжних системах.

Сутність та види фінансових ризиків, що виникають у платіжних системах. Сутність та види нефінансових ризиків, що виникають у платіжних системах. Управління ризиками в платіжних системах.

4.2. Захист інформації у платіжних системах.

Підходи до визначення безпеки платіжних систем. Поняття цілісності та конфіденційності інформації, яку обробляє система. Засоби безпосереднього оброблення, зберігання, накопичення і передачі інформації. Поняття надійності платіжної системи. Формування системи зовнішньої та внутрішньої безпеки платіжних систем. Вимоги щодо захисту інформації. Сутність та формування системи захисту інформації в платіжній системі. Механізми захисту платіжних систем від несанкціонованого доступу. Відповідальність суб'єктів переказу за забезпечення захисту інформації.

4.3. Криптографічний захист інформації і системи розподілу ключів.

Захист інформації за рахунок її криптографічного перетворення. Загальні та спеціальні криптографічні алгоритми. Основні методи розподілу ключів між учасниками платіжної системи.

Змістовий модуль 2

Зарубіжні платіжні системи. Становлення та розвиток платіжних систем в Україні

Тема 5. Зарубіжні платіжні системи

5.1. Особливості організації зарубіжних платіжних систем.

Типові моделі систем залежно від оператора системи, виду розрахунків і кредитних механізмів. Порівняння ефективності та ризикованості системи переказу великих сум в сукупності платіжних механізмів.

5.2. S.W.I.F.T. у системі міжнародних міжбанківських розрахунків.

Історія створення компанії S.W.I.F.T. Організаційна структура й принципи діяльності компанії S.W.I.F.T. Умови та правила членства в компанії S.W.I.F.T. Основні напрями діяльності S.W.I.F.T. Правила використання стандартів S.W.I.F.T. для здійснення переказу коштів. Технологія процесу передачі фінансових повідомлень по мережі S.W.I.F.T.

5.3. Система міжнародних автоматизованих розрахунків TARGET.

Основне призначення та фундаментальні принципи роботи системи TARGET. Основні елементи міжнародної платіжної системи TARGET. Необхідні умови членства в системі TARGET.

Тема 6. Система електронних платежів Національного банку України

6.1. Завдання та функції СЕП НБУ.

Етапи реорганізації банківської системи та міжбанківських розрахунків в Україні. Національний банк України як платіжна організація та розрахунковий банк для створених платіжних систем. Основи здійснення електронних міжбанківських розрахунків. Мета створення, завдання, функції та операції СЕП НБУ. Порядок здійснення нагляду (оверсайту) платіжних систем.

6.2. Технологія розрахунків у СЕП.

Програмно-технічні комплекси обслуговування кожного структурного рівня СЕП. Функції Центральної розрахункової палати, регіональних розрахункових палат і банків у СЕП. Формування та оброблення пакетів платіжних документів у програмному комплексі "Операційний день банку" (ОДБ). Технологія обміну файлами в платіжній системі, типи файлів, квітування файлів. Поняття реального та нічного коррахунку банку. Мультивалютний режим функціонування СЕП. Передача файлів засобами електронної пошти НБУ. Процедура початку та завершення банківського дня в СЕП.

6.3. Система термінових переказів.

Необхідність створення національної системи типу RTGS як невід'ємної складової Системи електронних міжбанківських переказів НБУ. Технологія роботи із СТП. Вдосконалена архітектура системи електронних міжбанківських розрахунків в Україні. Характеристика діяльності СЕП і СТП на сучасному етапі розвитку національної банківської системи.

6.4. Моделі обслуговування консолідованого коррахунку.

Розроблення та впровадження розрахунків за допомогою моделей обслуговування консолідованого кореспондентського рахунку. Основи

розрахунків за вісьма моделями. Інформаційна модель. Критерії вибору учасниками платіжної системи моделі обслуговування.

Тема 7. Платіжні системи України

7.1. Розрахунки в платіжній системі ПРОСТІР.

Національна платіжна система – Український платіжний ПРОСТІР. Основні принципи діяльності платіжної системи ПРОСТІР та її організаційна структура. Карткові продукти Простір. Функції емітента електронних платіжних засобів платіжній системі ПРОСТІР. Моніторинг і контроль за операціями з використанням електронних платіжних засобів. Нові можливості платіжної системи ПРОСТІР для банків-учасників.

7.2. Платіжна система УкрКарт.

Структура платіжної системи УкрКарт, функції учасників платіжної системи УкрКарт. Види картових продуктів платіжної системи УкрКарт Система обміну інформацією між учасниками платіжної системи УкрКарт. Переваги платіжної системи УкрКарт порівняно з іншими платіжними системами.

7.3. Перспективи розвитку платіжних систем України.

Шляхи інтеграції українських банків до світової системи банківських розрахункових послуг. Перспективи створення проекту одночасної роботи емітованої банком країни платіжної картки як у межах країни за технологією національних електронних платіжних засобів, так і за технологією однієї з міжнародних платіжних систем. Криптовалюта та її види. Механізм роботи криптовалют на основі блокчейн. Віртуальна валюта Bitcoin та особливості її використання. Перспективи використання віртуальної валюти Bitcoin в Україні.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як із робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її змістових модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання змістових модулів. Змістовий модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом

та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі						у тому числі						
		лекційні	практичні	лабораторні	проведення підсумкового контролю	самостійна робота		Усього	лекційні	практичні	лабораторні	проведення підсумкового контролю	самостійна робота	
					виконання ІНДЗ	підготовка до занять						виконання ІНДЗ	підготовка до занять	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи функціонування платіжної системи														
<i>Тема 1</i> Загальна концепція платіжної системи	12	2	2	-	-	-	8	12	2	2	-	-	-	8
<i>Тема 2.</i> Суб'єкти переказу коштів	12	2	2	-	-	-	8	12	2	2	-	-	-	-
<i>Тема 3</i> Технологічна інфраструктура платіжних систем	14	2	2	-	-	-	10	14	2	2	-	-	-	10
<i>Тема 4</i> Безпека платіжних систем	14	2	2	-	-	-	10	14	2	2	-	-	-	10
Разом за змістовим модулем 1	52	8	8	-	-	-	36	52	8	8	-	-	-	36

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Змістовий модуль 2. Зарубіжні платіжні системи. Становлення та розвиток платіжних систем в Україні														
<i>Тема 5</i> Зарубіжні платіжні системи	26	2	4	–	–	–	20	28	4	4	–	–	–	20
<i>Тема 6</i> Система електронних платежів Національного банку України	36	4	8	–	–	–	24	32	4	4	–	–	–	24
<i>Тема 7</i> Платіжні системи України	26	2	4	–	–	–	18	26	4	4	–	–	–	18
Разом за змістовим модулем 2	84	8	16	–	–	–	62	86	12	12	–	–	–	62
<i>Підготовка до екзамену</i>							10							10
Усього за модулями	150	16	24	–	–	–	108	150	20	20	–	–	–	108

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи функціонування платіжної системи			
<i>Тема 1.</i> Загальна концепція платіжної системи	<i>Семінарське заняття</i> за темами "Базові принципи функціонування платіжних систем"; "Види електронних платіжних засобів"; "Класифікація платіжних систем"	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [8; 13]
<i>Тема 2.</i> Суб'єкти переказу коштів	<i>Семінар-дискусія</i> з питань: "Учасники та користувачі платіжної системи", "Агенти та посередники в платіжній системі"	1	Основна: [1 – 4]
<i>Тема 3.</i> Технологічна інфраструктура платіжних систем	<i>Семінарське заняття</i> за темою: "Технологічна побудова платіжних систем": 1. Системи розрахунків на валовій та чистій основах. 2. Засоби оброблення та передачі інформації в платіжних системах	1	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 13; 15]
<i>Тема 4.</i> Безпека платіжних систем	<i>Семінар-дискусія</i> за питаннями: "Криптографічний захист інформації і системи розподілу ключів"; "Заходи щодо захисту інформації в платіжних системах"	1	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [6]
Змістовий модуль 2. Зарубіжні платіжні системи. Становлення та розвиток платіжних систем в Україні			
<i>Тема 5.</i> Зарубіжні платіжні системи	<i>Семінар-дискусія</i> за питаннями: 1. Порівняльний аналіз платіжних систем США, Великобританії та Швейцарії. 2. Система S.W.I.F.T. та принципи її функціонування в міжнародних розрахунках. 3. Система міжнародних автоматизованих розрахунків TARGET	2	Основна: [1 – 4]
<i>Тема 6.</i> Система електронних платежів Національного банку України	<i>Семінар-дискусія</i> за питаннями: "Технологія обміну міжбанківськими електронними розрахунковими документами в СЕП", "Оптимальна модель обслуговування банків у СЕП та схема проходження платежу для кожної з обраних моделей"	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 7; 10; 11]

1	2	3	4
Тема 7. Платіжні системи України	Семінарське заняття за програмними питаннями теми: Загальна структура та організація розрахунків у платіжній системі ПРОСТІР; Структура платіжної системи УкрКарт, функціональні підрозділи, її конкурентні переваги	1	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9]
Разом годин за змістовими модулями		11	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи функціонування платіжної системи	Завдання 1. Обґрунтування вибору інструментів безготівкових розрахунків	1	Основна: [1 – 4]
	Завдання 2. Порівняння дебетових і кредитових інструментів, їх відмінні риси. Навести приклади	1	Основна: [1 – 4]
	Завдання 3. Визначення лімітів за чековими книжками	2	Основна: [1 – 4]
	Колоквіум за змістовим модулем 1: "Засади функціонування платіжних систем"	1	Основна: [1 – 4]

1	2	3	4
<i>Змістовий модуль 2.</i> Зарубіжні платіжні системи. Становлення та розвиток платіжних систем в Україні	<i>Завдання 4.</i> Визначення кредитних лімітів та результатів за операціями клієнтів	2	Основна: [1 – 4]
	<i>Завдання 5.</i> Моделювання дій сторін щодо вступу нового клієнту до платіжної системи ПРОСТІР. Перелічити необхідні документи	1	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 10; 11]
	<i>Завдання 6.</i> Моделювання схеми проходження електронного платежу по системі S.W.I.F.T.	1	Основна: [1 – 4]
	<i>Завдання 7.</i> Моделювання схеми проходження електронних платежів для кожної з моделей обслуговування в СЕП НБУ	1	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 10; 11]
	<i>Завдання 8.</i> Визначення грошової позиції на кінець операційного дня банку	2	Основна: [1 – 4]
	<i>Колоквіум за змістовим модулем 2:</i> "Зарубіжні та національні платіжні системи: переваги та недоліки"	1	Основна: [1 – 4]
Разом годин за змістовими модулями		13	

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи функціонування платіжної системи

Завдання 1. Комбінат 16 червня відвантажив фабриці продукцію на 100 тис. грн і вислав їй вексель для акцепту. Фабрика акцептувала вексель. Комбінат поставив вимогу про доміціляцію векселя банком "Дніпро", котрий обслуговує платника. Комісія банку за доміціляцію становить 1,5 % суми платежу.

Після акцепту вексель був повернений комбінату, який з метою покриття своєї заборгованості передав вексель заводу 18 червня. Строк платежу за векселем – 20 серпня. 20 серпня до банку "Дніпро" надійшли два векселі, раніше доміцільовані ним, зі строком погашення 20 серпня:

на 100 тис. грн, платником за яким є фабрика. На поточному рахунку фабрики є 160 тис. грн;

на 145 тис. грн, платником за доміцільованим векселем є товариство "Онкор", на поточному рахунку якого є 55 тис. грн.

Завдання:

1. У чому полягає різниця між простим і переказним векселем?
2. Пояснити процес обігу переказного векселя.
3. Що таке доміціляція векселів і з якою метою банк виступає доміціліатом?

Змістовий модуль 2

Зарубіжні платіжні системи. Становлення та розвиток платіжних систем в Україні

Завдання 1. До банку "Дніпро" м. Харків звернувся клієнт – фабрика медичних препаратів – з проханням здійснити такі платежі:

20 тис. грн фірмі "Мрія" м. Львів згідно з умовами договору за отримане обладнання, форма розрахунків – безвідзивний акредитив;

5 тис. грн податки в бюджет, форма розрахунків – банківський переказ;

15 тис. євро фірмі "Берлін" Німеччина згідно з умовами договору за отриману сировину, форма розрахунків – інкасо.

Банк "Дніпро" не є агентом розрахунків у системі SWIFT. Міжнародні розрахунки банк здійснює через банк посередник, комісійні складають 0,2 % від суми платежу. Фабрика медичних препаратів підключена до системи "Клієнт-банк", абонентська плата за її обслуговування складає 50 грн на місяць. За обслуговування банк утримує з клієнта 0,1 % від суми платежу.

Завдання:

1. Намалювати схему проходження платежу в СЕП. Розкрити особливості роботи Центральної розрахункової палати Національного банку (ЦРП). Перелічити рахунки, які використовуються в СЕП.

2. Схематично зобразити проходження електронного платежу по системі SWIFT.

3. Розрахувати суму платежу фабрики медичних препаратів банку "Дніпро" за обслуговування.

Завдання 2. Центральна розрахункова палата Національного банку (ЦРП) обслуговується програмно-технічним комплексом АРМ-СЕП. АРМ-СЕП Центральної розрахункової палати працює в циклічному режимі. Цикл обробки (так званий "кліринговий цикл") складається

з 2 частин: прийому та розсилки. На початок дня на кореспондентському рахунку в Регіональній розрахунковій палаті в банку "Свято" м. Харків знаходилося 140 тис. грн та 100 тис. доларів. Протягом дня банк відправляв та отримував платежі через СЕП.

Відправлено: 100 тис. грн банку "Кредит" м. Львів, 50 тис. грн банку "Фаворит" м. Харків, 45 тис. доларів банку "Америка" США.

Отримано: 225 тис. грн з банку "Ерсте" Австрія.

Завдання:

1. Зробити описання роботи Центральної розрахункової палати Національного банку (ЦРП).

2. Намалювати схеми проходження платежів між банками одного регіону, банками різних регіонів та при міжнародних розрахунках.

3. Пояснити функції Центральної розрахункової палати Національного банку (ЦРП).

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації освітнього процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 61,1 % (108 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (150 годин).

У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника освітнього процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки.

СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних та семінарських занять; під-

готовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму).

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи функціонування платіжної системи				
<i>Тема 1</i> Загальна концепція платіжної системи	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарських занять: "Види платіжних інструментів, їх сутність, механізм використання". Визначити негативні і позитивні сторони безготівкових розрахунків. Підготовка есе	8	Презентація результатів	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [8; 13]
<i>Тема 2</i> Суб'єкти переказу коштів	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарських занять: користувачі платіжної системи та їх вимоги до учасника платіжної системи. Розвиток еквайрингової діяльності в Україні. Процедура аутсорсингу. Основи функціонування процесингових центрів	8	Захист есе	Основна: [1 – 4]

Закінчення табл. 7.1

1	2	3	4	5
Тема 3 Технологічна інфраструктура платіжних систем	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарських занять. Програмне забезпечення СЕП НБУ. Протоколи обміну інформацією в СЕП. Переваги та недоліки встановлення банкоматів	10	Експрес-контрольна робота за темами 1, 2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 13; 15]
Тема 4 Безпека платіжних систем	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарських занять. Умови членства банківських установ у платіжних системах. Механізми надання кредитів Центральними банками для покриття від'ємної позиції. Апаратні та програмні засоби захисту інформації	10	Презентація результатів. Колоквіум за модулем 1	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [6]
Усього за змістовим модулем 1		36		
Змістовий модуль 2. Зарубіжні платіжні системи. Становлення та розвиток платіжних систем в Україні				
Тема 5 Зарубіжні платіжні системи	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Критерії ефективної роботи платіжних систем. Механізм роботи інтернет-банків. Розрахунки за допомогою "електронного гаманця"	20	Презентація результатів. Захист есе	Основна: [1 – 4]
Тема 6 Система електронних платежів Національного банку України	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Необхідність впровадження СЕП-2. Використання електронної пошти при безготівкових розрахунках. Схематичне зображення механізмів розрахунку за різними моделями обслуговування консолідованого коррахунку. Підготовка до колоквіуму за змістовним модулем 2	24	Експрес-контрольна робота за темами 5, 6. Презентація результатів	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 7; 10; 11]
Тема 7 Платіжні системи України	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Фактори розвитку приватних платіжних систем в Україні. Види платіжних карток, що використовуються в національних внутрішньобанківських платіжних системах	18	Презентація результатів. Колоквіум за модулем 2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9]
Усього за змістовим модулем 2		62		
Підготовка до екзамену		10		
Усього за модулями		108		

7.1. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Дебетові і кредитові платіжні інструменти, їхні відмінні риси.
2. Назвіть характеристики платіжних інструментів.
3. Який розрахунковий документ використовується, коли ініціатором переказу виступає стягувач?
4. Який платіж можна назвати остаточним, а який умовним?
5. Принципи роботи банків у платіжній системі.
6. Сутність пакетного та інтерактивного режимів роботи платіжної системи.
7. Переваги та недоліки розрахунків на валовій основі.
8. Переваги та недоліки розрахунків на чистій основі.
9. Використання принципу клірингу при організації міжбанківських розрахунків.
10. Критерії класифікації платіжних систем.
11. Визначте різницю між учасником та користувачем платіжної системи.
12. Поняття "ефекту доміно" в платіжних системах.
13. Функції банку-платника та банку-отримувача.
14. Дати визначення таким поняттям: еквайрінг, білінг, інтер-чейндж, стоп-ліст, процесінг.
15. Функції банку-емітента та банку-еквайра.
16. Основні поняття інформаційної безпеки.
17. Існуючі підходи до забезпечення захисту інформації у платіжних системах.
18. Види фінансових та нефінансових ризиків, що виникають у платіжних системах.
19. Методи розподілу криптографічних ключів.
20. Дайте визначення ідентифікації, авторизації та автентифікації.
21. Вірусні атаки та маскаррад у платіжній системі.
22. Механізми захисту інформації в платіжних системах.
23. Визначення надійності та безпеки платіжних систем.
24. Заходи обмеження ризиків у платіжних системах за рахунок забезпечення надійності розрахунків.
25. Основні етапи створення надійної платіжної системи.
26. Заходи мінімізації ризиків у платіжних системах на підставі обмеження обсягів розрахунків.

27. Заходи центральних банків щодо обмеження ризиків у платіжних системах.

28. Охарактеризуйте можливі шляхи проведення суми платежу за допомогою міжбанківського переказу.

29. Сутність функціонування системи захисту в платіжних системах.

30. Засоби оброблення інформації та передачі даних у платіжних системах.

31. Прийоми розподілу доступу в систему.

32. Структура побудови СЕП НБУ.

33. Принципи роботи та призначення Національної платіжної системи – Український платіжний ПРОСТІР.

34. Принципи організації роботи банків у мультивалютному режимі.

35. Назвіть відмінності технічного і реального коррахунків банку.

36. Види файлів у СЕП НБУ.

37. Функції АРМ-СЕП.

38. Основи організації міжбанківських та внутрішньобанківських розрахунків.

39. Призначення системи термінових переказів в Україні.

40. Структура побудови системи термінових переказів

41. Організація роботи Центральної розрахункової палати Національного банку (ЦРП).

42. Проведіть порівняльний аналіз існуючих моделей обслуговування консолідованого кореспондентського рахунку.

43. Електронна міжбанківська система CHAPS.

44. Управління ризиками в платіжній системі CHAPS.

45. Основне призначення платіжної системи TARGET.

46. Дайте коротку характеристику існуючим платіжним системам у США.

47. Функції та призначення системи SWIFT.

48. Методи та способи розрахунків у мережі Інтернет.

49. Схема проходження інформації в електронній платіжній системі.

50. Ризики і загрози використання криптовалюти. Перспективи використання віртуальної валюти Bitcoin в Україні.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, кон-

сультаций, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу:

консультації індивідуальні та групові;

в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу: індивідуальне здавання виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладення навчальної дисципліни для активізації освітнього процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій: лекцій проблемного характеру, семінарських занять, рольових ігор, дискусій, презентацій, кейс-методів. Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю освітнього процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатностей приймати самостійні рішення; виробленні здібностей до колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набутті навичок розв'язання конфліктів, розвитку здатності до знаходження компромісів.

Розподіл форм та методів активізації освітнього процесу за темами навчальної дисципліни наведено у табл. 9.1.

Таблиця 9.1

Розподіл форм та методів активізації освітнього процесу за темами навчальної дисципліни

Назва теми	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Загальна концепція платіжної системи	Міні-лекція, спрямована на комплексне засвоєння концептуальних положень функціонування платіжних систем. Робота в малих групах при розв'язуванні кросвордів, які спрямовані на повторення основних понять та матеріалу, що є необхідним для вивчення дисципліни

1	2
<i>Тема 2. Суб'єкти переказу коштів</i>	Лекція проблемного характеру з питань формування клієнтської бази банку. Організація семінару-дискусії з питань: "Користувачі та учасники платіжної системи", "Агенти та посередники в платіжних системах" та презентація студентам есе за визначеними темами. Мозкова атака щодо визначення факторів впливу на вибір фізичними та юридичними особами посередників у платіжній системі
<i>Тема 3. Технологічна інфраструктура платіжних систем</i>	Організація семінарського заняття за темою: "Технологічна інфраструктура платіжних систем". Кейс "Визначення чистої позиції банків в кінці банківського дня за результатами розрахунків за принципами багатостороннього та двостороннього клірингу". Робота в малих групах при визначення переваг та недоліків кожної з існуючих моделей систем переказу великих сум платежів
<i>Тема 4. Безпека платіжних систем</i>	Лекція проблемного характеру "Стан інформаційної безпеки в Україні". Організація семінару-дискусії за питаннями: "Заходи щодо захисту інформації в платіжних системах", "Переваги та недоліки здійснення розрахунків у мережі Інтернет"
<i>Тема 5. Зарубіжні платіжні системи</i>	Міні-лекція з порівняльного аналізу зарубіжних платіжних систем. Організація семінару-дискусії за питаннями: 1. Порівняльний аналіз платіжних систем США, Великобританії та Швейцарії. 2. Система S.W.I.F.T. та принципи її функціонування в міжнародних розрахунках. 3. Система міжнародних автоматизованих розрахунків TARGET. Робота в малих групах при визначенні критеріїв ефективності платіжних систем, в яких використовуються різні види розрахунків та кредитні механізми
<i>Тема 6. Система електронних платежів Національного банку України</i>	Організація семінару-дискусії за питаннями: "Технологія обміну міжбанківськими електронними розрахунковими документами в СЕП", "Моделі обслуговування банків в СЕП : переваги та недоліки". Мозкова атака щодо визначення для банку найбільш привабливої моделі обслуговування консолідованого коррахунку. Кейс "Формування Z файлу банку", "Визначення основних показників роботи СЕП України"

1	2
Тема 7. Платіжні системи України	Лекція проблемного характеру щодо ефективності роботи національних платіжних систем. Організація семінару-дискусії за питанням: Приватні платіжні системи та перспективи їх розвитку в Україні: Мозкова атака щодо визначення можливих шляхів інтеграції національних банків на світовий ринок банківських послуг. Робота в малих групах при визначенні перспектив використання віртуальної валюти Bitcoin в Україні

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички.

Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Вони проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх слухачів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практичні та семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Кейс-метод (метод аналізу конкретних ситуацій) – дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи містять:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку освітнього процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

активна робота на лекційних заняттях;

активна участь у виконанні практичних завдань;

активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;

захист індивідуального та комплексного розрахункового завдання;

перевірка есе за заданою тематикою;

проведення поточного тестування;

проведення письмової контрольної роботи;

експрес-опитування;

проведення диктанту за лекційним матеріалом.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену. **Семестрові екзамени** – форма оцінки підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій; розв'язання задач; проведення розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і у ході виступу в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. У ході оцінювання індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних

завдань викладачу, згідно з графіком освітнього процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний тестовий контроль проводиться 2 рази за семестр. Тест включає запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Письмова контрольна робота проводиться 2 рази за семестр та включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та оброблення, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей (див. табл. 2.1).

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами,

здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами.

Кожен екзаменаційний білет складається із 5 практичних ситуацій, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет включає два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання, які оцінюються відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студент **не може бути допущений** до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35. Мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі *екзаменаційної "Відомості обліку успішності"*.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат

у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком освітнього процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторно вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Зразок екзаменаційного білета

Форма № Н-5.05

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Освітній ступінь "магістр"
Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво".
Спеціальність 8.03050802 "Банківська справа". Семестр II.
Навчальна дисципліна "Платіжні системи"

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

Завдання 1 (стереотипне). Тестові завдання.

1. *Банк повинен повідомити своїх клієнтів про припинення роботи в платіжній системі ПРОСТІР за такий строк:*

- а) 3 дні;
- б) 10 днів;
- в) 1 місяць.

2. *Під системним ризиком розуміють:*

а) сукупність та посилення дії всіх ризиків, що виникають в платіжній системі до такого ступеня, що під загрозою колапсу опиняється вся платіжна система;

б) ризик, викликаний дефіцитом ліквідності учасників платіжної системи, які можуть відкладати свої платіжні доручення;

в) ризик, який виникає як через фінансові причини, так і внаслідок збоїв у енергопостачанні, мережах зв'язку або відмов обладнання чи недоліків програмного забезпечення.

3. Інформаційна безпека платіжної системи означає:

а) властивість інформації бути доступною тільки тим суб'єктам системи, які витримали перевірку і були допущені до цієї інформації;

б) захист від несанкціонованого доступу до інформації, змін інформації та операцій з функціями платіжних систем;

в) можливість протистояти спробам нанесення збитків власникам або користувачам системи.

4. З точки зору забезпечення надійності розрахунків у платіжній системі впроваджують такі заходи:

а) надання можливості учасникам системи анулювати платежі;

б) використання двосторонніх лімітів;

в) попередній відбір учасників системи;

г) створення механізму черговості;

д) використання заставного забезпечення.

5. Засоби для запобігання порушенням, що можуть загрожувати інформаційній безпеці платіжної системи, це:

а) засоби самодіагностики, що дають змогу визначити порушення цілісності баз даних і програмного забезпечення;

б) розвинута система стоп-листів;

в) скорочення кількості учасників;

г) визначення лімітів за картковими трансакціями;

д) розвинута ключова система, що дає змогу контролювати трансакції та запити;

е) апаратні модулі безпеки;

є) зменшення загальної суми розрахунків.

Завдання 2 (стереотипне).

Ситуація: викрадення картки у її власника.

Дійові особи: власник картки та інші учасники платіжної системи ПРОСТІР.

Завдання: змодельювати дії власника платіжної картки з приводу її втрати.

Визначити функції кожного з учасників процесу занесення платіжної картки до відповідного стоп-листу та його розповсюдження, строк поши-

рення інформації про номер картки. Перелічити інші можливі причини, за якими картка має право бути занесеною в стоп-лист.

Завдання 3 (діагностичне). Учасниками платіжної системи, побудованою за принципом багатостороннього клірингу є чотири банки: А, В, С, D. Кожен з банків почав робочий день з нульовим сальдо, протягом дня було здійснено такі операції:

банк А відправив платіжне повідомлення до банку В на суму 5 тис. грн, банку С на суму 10 тис. грн, банку D на суму 30 тис. грн;

банк В відправив платіжне повідомлення до банку А на суму 8 тис. грн, банку С на суму 5 тис. грн, банку D на суму 15 тис. грн;

банк С відправив платіжне повідомлення до банку А на суму 6 тис. грн, банку В на суму 25 тис. грн;

банк D відправив платіжне повідомлення до банку А на суму 3 тис. грн, банку В на суму 50 тис. грн, банку С на суму 10 тис. грн.

Завдання: Визначити чисту позицію кожного банку в кінці робочого дня.

Завдання 4 (діагностичне). Клієнт банку є власником платіжної картки MasterCard, має на картковому рахунку 5 000 грн. Протягом трьох місяців на картковий рахунок зараховувалась заробітна плата клієнта в розмірі 450 грн, ставка по овердрафту на картковому рахунку – 0,2 % за кожний день. Клієнт банку здійснював такі операції з платіжною картою:

клієнт використав платіжну картку для оплати побутової техніки на суму 2 000 грн в супермаркеті та для оплати книжок в Інтернет-магазині на суму 150 грн;

клієнт звернувся до банку з проханням зарахувати на картковий рахунок з депозитного валютного рахунку 200 доларів;

клієнт звернувся до банку з проханням відкрити кредитну лінію на суму 6 000 грн на 12 днів;

клієнт отримав 200 грн готівкою в банкоматі банку партнера, розмір комісійної винагороди складає 1,2 % від суми.

Завдання:

1. Визначити кредитний ліміт для клієнта.
2. Розрахувати результат за операціями клієнта.
3. Визначити комісійну винагороду кожного з учасників розрахунків системи масових платежів.

Завдання 5 (евристичне). Банки "Діамант", "Мрія", "Дніпро" є учасниками Системи електронних платежів Національного банку України. Банк "Діамант" має 4 філіали, які розташовані в одному регіоні; банк "Мрія" має 5 філіалів у різних регіонах країни; банк "Дніпро" має 9 філіалів, з яких 6 відкриті в одному регіоні, а 3 в іншому регіоні країни.

Завдання:

1. Виберіть для кожного банку модель обслуговування в СЕП НБУ.
2. Намалюйте схеми проходження платежу для кожної з обраної моделі.
3. Визначте переваги та недоліки для банків в разі приєднання до системи термінових переказів, визначте модель обслуговування в цьому разі.

Затверджено на засіданні
кафедри банківської справи ХНЕУ ім. С. Кузнеця.
Протокол № ___ від "___" _____ 20___р.

Зав. кафедри _____ Екзаменатор _____
(підпис) (підпис)

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх розв'язання оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

Завдання 1 (2,5 бала): 0,5 бала – за правильну відповідь на кожне тестове запитання.

Завдання 2 (5 балів):

1,25 бала – за правильне подання та використання категорійного апарату за визначеними темами;

1,5 бала – за повне подання переліку дій власника картки та інших учасників НСЕМП.

1,5 бала – за надання переліку можливих причин внесення картки до стоп-листу;

- 0,25 бала – за охайність подання результатів;
- 0,5 бала – за наявність і ґрунтовність висновку.

Завдання 3 (7,5 бала):

- 1,5 бала – за правильне подання та використання категорійного апарату за визначеними темами;
- 0,5 бала – за логіку розрахунків;
- 0,5 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку чистої позиції банку в кінці робочого дня;
- 0,5 бала – за наявність пояснень до алгоритму розрахунку показників;
- 3 бали – за арифметичну правильність розрахунків чистої позиції банку;
- 0,5 бала – за охайність подання результатів;
- 1 бал – за наявність і ґрунтовність висновку.

Завдання 4 (10 балів):

- 1,5 бала – за правильне подання та використання категорійного апарату за визначеними темами;
- 0,5 бала – за логіку розрахунків;
- 0,5 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема щодо визначення кредитного ліміту клієнта;
- 0,5 бала – за наявність пояснень до алгоритму розрахунку показників;
- 1,5 бала – за арифметичну правильність розрахунку кредитного ліміту клієнта;
- 0,5 бала – за правильне подання та використання методичного апарату щодо розрахунку результату за операціями клієнта;
- 1,5 бала – за арифметичну правильність розрахунку результату за операціями клієнта;
- 0,5 бала – за правильне подання та використання методичного апарату щодо розрахунку комісійної винагороди кожного з учасників;
- 1,5 бала – за арифметичну правильність розрахунку комісійної винагороди кожного з учасників;
- 0,5 бала – за охайність подання результатів;
- 1 бал – за наявність і ґрунтовність висновку.

Завдання 5 (15 балів):

1,5 бала – за правильне подання та використання категорійного апарату за визначеними темами;

4 бали – за правильне обґрунтування та вибір моделі обслуговування в СЕП НБУ для банків;

4 бали – за правильне зображення схеми проходження платежів для кожної з зазначених моделей;

4 бали – за обґрунтування переваг та недоліків для банків у разі приєднання до системи термінових переказів;

0,5 бала – за охайність подання результатів;

1 бал – за наявність і ґрунтовність висновку.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 11.1.

Таблиця 11.1

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання	Оцінка рівня сформованості компетентностей				
				Форми контролю	Макс. бал			
1	2	3	4	5	6			
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи функціонування платіжної системи					26,50			
Здатність до проведення досліджень та розробки рекомендацій щодо удосконалення функціонування платіжної системи	Здатність аналізувати принципи побудови платіжних систем	1 – 2	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Загальна концепція платіжної системи	Активна участь на занятті	0,5
			2	Практичне заняття	Обговорення та визначення категоріального базису дисципліни; засобів безготівкових розрахунків; стандартів і правил роботи платіжних систем. Ви рішення практичних завдань	Активна участь на занятті	0,5	
			СРС	8	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Види платіжних інструментів, їх сутність, механізм використання; визначення негативних і позитивних сторін безготівкових розрахунків		

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6		
Здатність проводити дослідження учасників платіжних систем	3 – 4	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Суб'єкти переказу коштів	Активна участь на занятті	0,5	
			2	Практичне заняття	Обговорення таких питань: функції банка-платника, банка-отримувача, банка-емітента та банка-еквайра, функції клірингових установ, роль агента з розрахунків, роль Центрального банку у діяльності платіжної системи	Активна участь на занятті	1	
					Презентація есе	Захист есе	4,5	
	СРС	8	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Користувачі платіжної системи та їх вимоги до учасника платіжної системи. Розвиток еквайрингової діяльності в Україні. Процедура аутсорсингу. Основи функціонування процесингових центрів	Перевірка домашніх завдань	0,5		
	Здатність досліджувати технології побудови платіжних систем	5 – 6	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Технологічна інфраструктура платіжних систем	Активна участь на занятті	0,5
				2	Практичне заняття	Поточна контрольна робота	Експрес-контрольна робота	6
			Вирішення практичних завдань			Активна участь на занятті		
	СРС	10	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Програмне забезпечення СЕП НБУ. Протоколи обміну інформацією в СЕП. Переваги та недоліки встановлення банкоматів	Перевірка домашніх завдань	0,5		
	Здатність аналізувати стан безпеки платіжних систем	7 – 8	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Безпека платіжних систем	Активна участь на занятті	0,5
2				Практичне заняття	Виконання практичних завдань	Активна участь на занятті	1	
					Колоквіум за змістовим модулем 1	Підсумкова контрольна робота	10	
СРС			10	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Умови членства банківських установ у платіжних системах. Механізми надання кредитів центральними банками для покриття від'ємної позиції. Апаратні та програмні засоби захисту інформації	Перевірка домашніх завдань	0,5	

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6		
Змістовий модуль 2. Зарубіжні платіжні системи. Становлення та розвиток платіжних систем в Україні						33,5		
Здатність проводити дослідження зарубіжного досвіду організації платіжних систем та розроблення рекомендації щодо розвитку електронних розрахунків в Україні	Здатність проводити порівняльний аналіз розрахунків в Україні	9 – 10	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Зарубіжні платіжні системи	Активна участь на занятті	0,5
				2	Практичне заняття	Порівняльний аналіз ефективності платіжних систем, а саме: CHIPS, CHAPS, SIC. Умови членства та організація роботи в S.W.I.F.T. Структура та принципи функціонування платіжної системи TARGET	Перевірка домашніх завдань	1
			СРС	10	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Критерії ефективної роботи платіжних систем	Перевірка домашніх завдань	0,5
		11	Ауд.	2	Практичне заняття	Презентація есе	Захист есе	5
						Вирішення практичних завдань	Активна участь на занятті	1
			СРС	10	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Критерії ефективної роботи платіжних систем. Механізм роботи інтернет-банків. Розрахунки за допомогою "електронного гаманця"	Перевірка домашніх завдань	0,5
		12	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Система електронних платежів Національного банку України	Активна участь на занятті	0,5
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань	Активна участь на занятті	1
			СРС		Підготовка до занять	Організація мультивалютного режиму функціонування платіжної системи. Підготовка до поточної контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань	0,5
		13	Ауд.	2	Практичне заняття	Поточна контрольна робота	Експрес-контрольна робота	5
						Розв'язання практичних завдань	Активна участь на занятті	1
			СРС	6	Підготовка до занять	Виконання практичних завдань	Перевірка домашніх завдань	0,5
	14	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Система електронних платежів Національного банку України	Активна участь на занятті	0,5	
			2	Практичне заняття	Визначення основних показників та детермінуючих факторів ефективності роботи СЕП НБУ. Технологія обміну платіжними документами та квитанціями в СЕП-1. Вирішення практичних завдань	Активна участь на занятті	1	
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Необхідність впровадження СЕП-2. Використання електронної пошти при безготівкових розрахунках. Схематичне зображення механізмів розрахунку за різними моделями обслуговування консолідованого коррахунку	Перевірка домашніх завдань	0,5	
	15	Ауд.	2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань	Активна участь на занятті	1	
		СРС	6	Підготовка до занять	Підготовка до колоквиуму	Перевірка домашніх завдань	0,5	

Закінчення табл. 11.1

1	2	3	4			5	6	
	16	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Платіжні системи України	Активна участь на занятті	0,5	
			2	Практичне заняття	Колоквіум за змістовим модулем 2	Підсумкова контрольна робота	10	
	17	СРС	10	Підготовка до занять	Обговорення загальної структури та організації розрахунків у платіжній системі ПРОСТІР	Активна участь на занятті	0,5	
			2	Практичне заняття	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Фактори розвитку приватних систем масових електронних платежів в Україні	Перевірка домашніх завдань	0,5	
Здатність досліджувати, виявляти переваги та недоліки системи масових електронних платежів	17	Ауд.	2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань	Активна участь на занятті	1	
			СРС	8	Підготовка до занять	Фактори розвитку приватних платіжних систем в Україні. Види платіжних карток, що використовуються в національних внутрішньобанківських платіжних системах	Перевірка домашніх завдань	0,5
				10	Підготовка до занять	Вирішення практичних завдань на різні теми, що входять до підсумкового контролю	Підсумковий контроль	40
СЕСІЯ	18 – 20	Ауд.	2	Передекзаменаційна консультація	Виконання завдань екзаменаційного білету			
			2	ЕКЗАМЕН	Повторення матеріалів змістових модулів			
Усього годин	150	СРС	10	Підготовка до екзамену				
			Загальна максимальна кількість балів із дисципліни			100		
з них								
аудиторні		42				поточний контроль	60	
самостійна робота		108				підсумковий контроль	40	

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота							Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	40	100
1	6,5	7	2	8,5	12	3		
Колоквіум				Колоквіум				
10				10				

Примітка. T1, T2 ... T7 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Таблиця 11.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Лекційні заняття	Практичні заняття	Семінарські заняття	Експрес-опитування	Перевірка есе	Письмова контрольна робота	Колоквіум	Усього	
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи функціонування платіжної системи	Тема 1	1 – 2 тиждень	0,5	0,25	0,25	–	–	–	1	
	Тема 2	3 – 4 тиждень	0,5	0,5	0,5	0,5	4,5	–	6,5	
	Тема 3	5 – 6 тиждень	0,5	0,5	0,5	0,5	–	5	7	
	Тема 4	7 – 8 тиждень	0,5	0,5	0,5	0,5	–	–	10	12
Змістовий модуль 2. Зарубіжні платіжні системи. Становлення та розвиток платіжних систем в Україні	Тема 5	9 – 10 тиждень	0,5	0,5	0,5	0,5	–	–	–	2
		11 тиждень	–	0,5	0,5	0,5	5	–	–	6,5
	Тема 6	12 тиждень	0,5	0,5	0,5	0,5	–	–	–	2
		13 тиждень	–	0,5	0,5	0,5	–	5	–	6,5
		14 тиждень	0,5	0,5	0,5	0,5	–	–	–	2
		15 тиждень	–	0,5	0,5	0,5	–	–	–	1,5
	Тема 7	16 тиждень	0,5	0,25	0,25	0,5	–	–	10	11,5
		17 тиждень	–	0,5	0,5	0,5	–	–	–	1,5
Усього			4	5,5	5,5	5,5	9,5	10	20	60

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

12. Рекомендована література**12.1. Основна**

1. Ковальчук Т. Т. Сучасні платіжні системи : [монографія] / Т. Т. Ковальчук, В. С. Лук'янов. – Київ : Знання, 2010. – 190 с.
2. Пиріг С. О. Платіжні системи : навч. посіб. / С. О. Пиріг. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
3. Полтавська Є. О. Конспект лекцій з навчальної дисципліни "Платіжні системи" для студентів спеціальності 8.050105 усіх форм навчання / Є. О. Полтавська. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2006. – 128 с.
4. Чайковський Я. І. Платіжні системи : навч. посіб. / Я. І. Чайковський. – Тернопіль : Карт-бланш, 2006. – 210 с.

12.2. Додаткова

5. Волохата В. Є. Функціонування платіжних систем України на сучасному етапі їх розвитку / В. Є. Волохата, А. А. Чубенко // Молодий вчений. – 2014. – № 7 (1). – С. 63–67.

6. Грицюк П. Ю. Особливості захисту електронних платіжних систем у мережі Інтернет / П. Ю. Грицюк, Ю. І. Грицюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.10. – С. 314–331.

7. Калмикова О. М. Функціонування платіжної системи України та стратегії її розвитку / О. М. Калмикова, Р.П. Лісна // Молодий вчений. – 2015. – № 1 (16). – С. 100–103.

8. Кравченко І. С. Визначення сутності поняття "платіжна система" / І. С. Кравченко, Ю. С. Балакіна // Фінансовий простір. – 2014. – № 3. – С. 141–146.

9. Кравченко І. С. Сучасний стан і перспективи розвитку Національної системи масових електронних платежів на ринку банківських платіжних карток в Україні / І. С. Кравченко, І. В. Дрозд // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2014. – № 2. – С. 141–148.

10. Система електронних платежів Національного банку України та діяльність банків України на ринку платіжних карток у 2014 році // Вісник Національного банку України. – 2015. – № 3. – С. 21–30.

11. Черномор В. О. Сучасний стан та перспективи розвитку платіжних систем в сфері електронної комерції / В. О. Черномор // Фінансовий простір. – 2015. – № 1. – С. 283–291.

12.3. Інформаційні ресурси

12. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

13. Про банки і банківську діяльність: Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р., із змінами, внесеними 04.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1087.635.40 &nobreak=1>.

14. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України № 2594-IV від 31.05.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2594-15>.

15. Про затвердження Інструкції про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті : Постанова Правління Національного банку України від 16.08.2006 № 320 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1035-06#n15>.

16. Про затвердження Правил Національної системи масових електронних платежів : Постанова Правління Національного банку України від 10.12.2004 № 620 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0025-05>.

17. Про Національний банк України: Закон України № 679-XIV від 20.05.1999 р., із змінами, внесеними 04.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

18. Про платіжні системи та переказ грошей в Україні: Закон України №2346-III від 05.04.2001 р., із змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.

19. Харчук М. В. Аналіз масштабів та основні напрями мінімізації ризиків шахрайства членів міжнародних платіжних систем [Електронний ресурс] / М. В. Харчук // Ефективна економіка. – 2013. – № 6. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_6_42.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Платіжні системи" за Національною рамкою кваліфікацій України

43

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Загальна концепція платіжної системи					
Здійснювати аналіз принципів побудови платіжних систем	Розуміти: сутність поняття платіжна система та її класифікація; визначення мети суб'єктів і об'єктів платіжної системи	Знання характеристик та умов функціонування платіжної системи; особливості її функціонування	Вміння ідентифікувати та визначати особливості функціонування платіжних систем	Встановлення комунікативного контакту з різними типами суб'єктів платіжних систем; здатність формувати пропозиції щодо розвитку платіжної системи	Здатність до подальшого навчання, відповідальність за якість сформованих рекомендацій
Тема 2. Суб'єкти переказу коштів					
Визначити учасників платіжних систем	Характеризувати особливості кожного з учасників платіжних систем	Знання переліку учасників платіжних систем, їх функціональні обов'язки в процесі здійснення безготівкових розрахунків	Аналізувати та визначати роль кожного учасника платіжної системи	Встановлення комунікативного контакту з різними типами суб'єктів платіжних систем; здатність формувати пропозиції щодо розвитку платіжних систем	Здатність до подальшого навчання, відповідальність за якість сформованих рекомендацій

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Технологічна інфраструктура платіжних систем					
Досліджувати технології інфраструктури платіжних систем	Розуміти сутність поняття "технологія інфраструктури платіжних систем"	Знання особливостей програмного забезпечення платіжних систем, а також обміну інформацією між учасниками та користувачами	Уміти проводити аналіз переваг та недоліків програмного та інформаційного забезпечення функціонування платіжних систем	Встановлення комунікативного контакту з різними типами суб'єктів платіжних систем; здатність формувати пропозиції щодо розвитку платіжної системи	Здатність до подальшого навчання, відповідальність за якість сформованих рекомендацій
Тема 4. Безпека платіжних систем					
Аналізувати стан безпеки платіжних систем	Розуміти сутність поняття інформаційна безпека та безпека платіжних систем	Знання основних складових безпеки платіжних систем	Здійснювати аналіз стану безпеки платіжних систем та розробляти заходи щодо уникнення загроз, які виникають в платіжних системах	Встановлення комунікативного контакту з різними типами суб'єктів платіжних систем; здатність формувати пропозиції щодо розвитку платіжної системи	Здатність до подальшого навчання, відповідальність за якість сформованих рекомендацій
Тема 5. Зарубіжні платіжні системи					
Проводити порівняльний аналіз зарубіжних платіжних систем	Характеризувати складові зарубіжних платіжних систем	Знання характеристик та особливостей функціонування складових зарубіжних платіжних систем	Уміти проводити аналіз зарубіжних платіжних систем, визначити критерії ефективності їх роботи	Встановлення комунікативного контакту з різними типами суб'єктів платіжних систем; здатність формувати пропозиції щодо розвитку платіжної системи	Здатність до подальшого навчання, відповідальність за якість сформованих рекомендацій

1	2	3	4	5	6
Тема 6. Система електронних платежів Національного банку України					
Розуміти та досліджувати специфіку організації системи електронних платежів НБУ	Особливості функціонування Національного банку України та сутність поняття системи електронних платежів НБУ	Знання специфіки функціонування НБУ як платіжної організації та розрахункового банку для створених ним платіжних систем	Уміти визначати специфічні особливості організації СЕП НБУ	Встановлення комунікативного контакту з різними типами суб'єктів СЕП НБУ; здатність формувати пропозиції щодо розвитку платіжної системи	Здатність до подальшого навчання, відповідальність за якість сформованих рекомендацій
Тема 7. Платіжні системи України					
Досліджувати, виявляти переваги та недоліки платіжної системи ПРОСТІР	Розуміти сутність поняття "національна платіжна система"	Знання основних етапів виникнення та розбудови національної платіжної системи ПРОСТІР	Уміти виявляти особливості функціонування платіжної системи України; визначати переваги та недоліки використання віртуальної валюти Bitcoin в Україні	Встановлення комунікативного контакту з різними типами суб'єктів системи масових електронних платежів; здатність формувати пропозиції щодо розвитку платіжної системи	Здатність до подальшого навчання, відповідальність за якість сформованих рекомендацій

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	7
4. Структура навчальної дисципліни.....	11
5. Теми та плани семінарських занять.....	13
6. Теми практичних занять	15
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	16
7. Самостійна робота.....	18
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики	21
8. Індивідуально-консультативна робота	22
9. Методи навчання	23
10. Методи контролю	26
11. Розподіл балів, які отримують студенти	35
12. Рекомендована література.....	40
12.1. Основна	40
12.2. Додаткова	40
12.3. Інформаційні ресурси.....	41
Додатки.....	43

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ"
для студентів спеціальності
8.03050802 "Банківська справа"
всіх форм навчання**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Вовк** Вікторія Яківна
Максімова Марина Валеріївна

Відповідальний за видання *О. М. Колодізєв*

Редактор *О. Г. Лященко*

Коректор *Т. А. Маркова*

План 2016 р. Поз. № 43 ЕВ. Обсяг 47 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*